

GENTSE PROFESSOREN IN DE RECHTEN EN DE LETTEREN 1946-1992

R.C. Van Caenegem

In de bladzijden die volgen is het mijn bedoeling een persoonlijk portret te schetsen van een aantal Professoren van de Faculteit van de Rechten en van de Letteren die ik heb gekend als lesgever en als collega. Het is niet mijn opzet Faculteitsgeschiedenis te schrijven en evenmin het wetenschappelijk oeuvre van de Gentse geleerden te presenteren en eer te betuigen - te *würdigen*, zoals de Duitsers zouden zeggen - maar hun persoonlijkheid te evoceren, ze als mens van vlees en bloed ten tonele te voeren, met aandacht voor anekdotes, die niet in het Liber Memorialis van de Universiteit te vinden zijn.

Ik vang aan met de periode van mijn kandidaturen (1946-48), beschrijf daarna de lesgevers van mijn licentie in de Geschiedenis (1948-50) en mijn doctoraat in de Rechten (1948-1951). Tot slot komen mijn collega's aan de beurt uit de periode dat ik zelf les heb gegeven, vanaf 1955 als plaatsvervanger van Prof. F.L. Ganshof en vanaf 1960/1964 als docent en gewoon hoogleraar.

Deel 1. In de Letteren (1946 – 1950)

Omdat een hele reeks bekende en minder bekende figuren aan bod komen in deze fase van ons verhaal, worden twee afleveringen aan hen gewijd. Vier sterk verschillende en zeer uitgesproken persoonlijkheden nemen dit eerste deel in beslag.

FRANK BAUR

Frank Baur (1887 - 1969) doceerde Nederlandse Letterkunde in het groot auditorium van het HIKO aan de hoek van de Rozier en de Sint-Hubertusstraat voor toekomstige juristen, historici, filosofen en filologen. Hij was populair omdat hij een prachtige, literaire taal sprak (de uitgever van de gedichten van Guido Gezelle!) en omdat hij grappig en zelfs sarcastisch kon zijn. Toen een studente, met een breed uithangend kleed, te laat binnenkwam, onderbrak hij zijn les en zegde “Laat ons even wachten tot dat nieuw schip met wapperende zeilen naar de eerste rij is gelaveerd” (de weinig talrijke meisjes zaten dan

nog samen op de eerste rij). Toen Baur Goethe in het Duits wilde citeren, verwittigde hij ons met de woorden “ik zal hem citeren in het oorspronkelijke... Zwitsers” (het woord Duits nam men zo kort na de oorlog niet graag in de mond). Zijn gevleugelde woorden maakten hem ook geliefd. Hij was op het priesterseminarie geweest en tot diaken (maar niet tot priester) gewijd. Hij achtte zich gehouden tot het celibaat, wat hij beschreef met de sappige woorden “de bisschop heeft de sleutel van mijn broek”.

Baur was kort van gestalte, eerder rond van vorm, met een steeds glimlachend gelaat, dat een zekere zelfvoldaanheid verried. Hij was een gerespecteerde figuur in de Faculteit, die zich door niemand liet intimideren, zelfs niet door de imposante, ietwat militair voorkomende Professor Ganshof. Op een maandagmorgen, de eerste dag van de eerste zittijd van de examens, kwam Ganshof uit zijn professorenkamer om te beginnen examineren, maar de enige student die hij aantrof was een jongedame die daar toevallig aanwezig was en pas een week later bij hem examen moest afleggen. Ganshof wilde niet wachten en zei dat hij haar onmiddellijk wilde ondervragen, waarop zij antwoordde dat ze pas een week later ingeschreven was. Ganshof accepteerde haar excuus niet: “U hebt een heel jaar gehad om mijn cursus te studeren en als u hem nu niet kent, zal het in een week ook niet lukken”. Daarop zei de studente “Als het zo is, trek ik mij uit deze examentijd terug”. Op dat dramatisch moment passeerde Baur. Hij begreep wat er aan de hand was en, niet beïnvloed door Ganshofs slecht humeur, nam hij een aspirientje en bood het hem aan, met de woorden “Zo een lieve juffrouw, collega, neem dit aspirientje, het zal u bedaren”. Ganshof weigerde het tabletje, maar het ijs was gebroken en de jongedame kreeg het gewenste uitstel.

Baur was zeer politiek geëngageerd. Hij was een Belgische patriot, zowel als een overtuigde aanhanger van de Vlaamse emancipatie. Na de Tweede Wereldoorlog heeft men in een Gents bureau van de *Sicherheitsdienst* een lijst gevonden van de Letteren-professoren in volgorde van *Deutschfeindlichkeit*. Bovenaan de lijst prijkte de naam van Baur, met als uitleg dat hij (volgens informatie van Nieuwe Orde gezinde collega's) er een handje van weg had om Duits-vriendelijke voorstellen op handige wijze te dwarsbomen. Niet door dadelijk neen te zeggen, maar door voor dit “interessante initiatief” een commissie aan te stellen.

Baur was actief in de rangen van de jonge Christelijke Volkspartij en senator van 1946 tot 1954. Als fervente aanhanger van Leopold III sprak hij in meetings tijdens de Koningskwestie de enthousiaste scharen Gentenaars toe die

gecharmeerd waren door zijn welsprekendheid. Hij vertelde ze o.m. dat hij de koning in de zomer 1940 had gesproken, die overtuigd was dat de Duitsers na vele successen toch uiteindelijk door de geallieerden zouden worden verslagen (iets wat, terloops gezegd, mijn vader ook geloofde).

HANS VAN WERVEKE

Hans Van Werveke (1898 - 1974) was Bours tegenpool. Deze geboren Gentenaar - gedoopt in de Sint-Martinus kerk te Ekkergem - had een rijzige gestalte en was schuchter en zwijgzaam. Elk spoor van zelfzekerheid of welsprekendheid was hem vreemd. Hij was een briljante leerling van Henri Pirenne, met wie hij als jonge docent nog in de Franstalige Faculteit had gezeteld in de twintigerjaren van de twintigste eeuw en waar hij in de verslagen te boek staat, niet als Johannes of Hans, maar als Jean Van Werveke. Hij was een internationaal erkende geleerde, maar als lesgever in datzelfde groot auditorium van het HIKO was hij een ramp. Op dinsdag las hij van 9 u. tot 10 u. enkele bladzijden voor uit zijn leerboek over de geschiedenis van België en deed dit met een stille en monotone stem, zonder enige bijkomende uitleg, laat staan een grapje, zodat er weinig studenten naar zijn lessen kwamen, omdat iedereen zijn leerboek had en het thuis kon lezen. Was hij te bedeesd om een stap buiten zijn tekst te wagen – een intellectueel die aan zichzelf twijfelde? Wat hij meest op prijs stelde was de stilte. Zijn zomervakantie bracht hij door met een spelletje schaken met een vriend in de stilte van de Kempen. Toen hij op een conferentie, na de lezingen, met Ganshof naar hun hotel stapte en zijn collega uitvoerig discussieerde over de voorbije dag, sprak Van Werveke geen woord, zodat zelfs Ganshof aan het einde van zijn Latijn kwam, waarop Van Werveke stil stond en verademde met de woorden: “Hoe heerlijk die stilte!”

Prof. Niermeyer had Van Werveke geïnviteerd voor een gastcollege aan de Universiteit van Amsterdam, waarop 's avonds een etentje volgde ten huize Niermeyer. De gastvrouw spande zich in om het gezellig te maken, maar haar plan liep op de klippen van de zwijgzaamheid van haar gast, “who had no small talk”. De avond was helaas geen succes geworden of zo leek het althans, maar na een paar dagen arriveerde een brief van Van Werveke, met hartelijke woorden van dank en dithyrambische lof voor de genoten stilte in het bosrijke Blaricum.

Van Wervekes schuchterheid kon vreemde proporties aannemen. Zo vroeg hij mij, toen we collega's waren geworden, of mijn secretaresse een tekst voor hem kon typen en toen ik hem verzekerde dat ze het graag zou doen, vertelde

hij mij dat hij haar dat reeds had gevraagd, maar dat ze de wenkbrauwen had gefronst, waarop hij was vertrokken (Edith Bouckaert heeft daarna zijn tekst zonder probleem afgewerkt). Hij vertelde mij eens dat zijn hart snel en onregelmatig begon te kloppen telkens als Prof. Jan Dhondt, een sterke extraverte man die er uitzag als een bokskampioen, de Faculteitszaal binnenkwam.

Van Werveke was niet actief in de politiek, maar er wel sterk in geïnteresseerd. Hij was een leidende figuur onder de Vlaamsgezinde Gentse liberalen en voorzitter van het Willemsfonds. Van elke vorm van collaboratie onthield hij zich nadrukkelijk, tot ongenoegen van Nieuwe Orde-gezinde studenten, die hem in de binnentuin van de Universiteitsstraat omsingelden en met opgeheven arm de Vlaamse Leeuw zongen. De geleerde man wachtte rustig, met zijn boekentas in de hand, tot ze uitgezongen waren, waarop hij ze toesprak met de woorden: “Mijne heren, ge zingt de Vlaamse Leeuw, maar ziet ge dan niet dat hij gevangen zit?”, de lezer zal de dubbele bodem appreciëren, want de professor zat gevangen tussen de opgewonden studenten, maar het Vlaanderen van de Leeuw zat zelf ook gekluisterd aan de Duitse bezetter.

FRANÇOIS LOUIS GANSHOF

F. L. Ganshof (1895 - 1980) was, net als Van Werveke, een gereputeerd mediëvist, leerling van Henri Pirenne en liberaal, maar daar eindigde elke gelijkenis tussen die twee geleerden. Ganshof was Bruggeling, uit de Franstalige, liberaal-katholieke burgerij. Hij had een strakke, militaire houding – hij was tijdens de Eerste Wereldoorlog officier geweest – en stelde zich, kort daarna, aan zijn verbaasde medestudenten voor met geklikte hielen. Hij had als expert in historische geografie deelgenomen aan de Conferentie van Parijs, waar het Verdrag van Versailles werd bekokstoofd en was aanwezig bij de ondertekening ervan in de Salle des Glaces. Hij had een krachtige stem, straalde zelfverzekerdheid uit en zijn stuurse blik was voor sommige studenten angstaanjagend. Hij gaf les in zeer grote auditoria, maar ook in kleine seminarielokalen voor twee studenten. Als jonge docent in de twintiger jaren had hij soms één enkele toehoorder, voor wie hij van Brussel kwam. Ik ontdekte dit toen ik in 1955 in zijn plaats de Encyclopedie der Middeleeuwen begon te doceren en hij mij zijn lesnota's bezorgde. Eén blaadje begon met de woorden: “Monsieur, je vous parlerai aujourd'hui des bollandistes”. In 1946 waren we met twaalf in de eerste kandidatuur en Ganshof vond dat we te talrijk waren (er was maar één exemplaar van de *Monumenta Germaniae Historica* in het Seminarie Mediëvistiek) en in een poging onze rangen uit te dunnen insisterde hij erop dat een grondige kennis van het Latijn onontbeerlijk was: wie daar

niet over beschikte “kon altijd aan de overkant gaan studeren”, d.i. in het gebouw waar de Germaanse filologie huisde.

Bij de studie van middeleeuwse teksten werd letterlijke vertaling geëist en wie zich te buiten ging aan een vlaagje fantasie of gewaagde hypothesen, werd tot de orde geroepen met de scherpe woorden: “Dat staat er niet, Meneer”. Niet alleen studenten, maar ook collega’s werden zo aangepakt. Toen, op een conferentie in Parijs, Professor Lemarignier uitpakte met ietwat gewaagde interpretaties kreeg hij steevast te horen: “Il n’y a pas de texte” (waarbij ik onwillekeurig dacht aan het “il n’y a pas de dot” in Molières *Avare*). Toen Robert Boutruche uit Parijs te Gent een gastcollege kwam geven, werd hij, tot vermaak van de studenten, door Ganshof terechtgewezen (waarvoor zelfs Du Cange, het gezaghebbende woordenboek van laat- en middeleeuws Latijn, werd opengelegd). Achteraf bekende Ganshof mij dat hij zijn optreden betreurde: het was onvriendelijk tegenover een collega. Het was diezelfde Boutruche die als pas benoemde mediëvist te Parijs aan Ganshof werd voorgesteld en hem vroeg welke goede raad hij hem kon geven, waarop de Gentse historicus kort en duidelijk antwoordde: “Apprenez l’allemand, Monsieur, apprenez l’allemand” – een goede raad voor een specialist van het leenstelsel, waarover fundamentele Duitse literatuur bestond.

Bij zijn studenten en jonge collega’s kon Ganshof ouderwets overkomen. Zijn formalisme en beleefdheid hoorden thuis in een andere tijd. Zo stuurde hij mij een briefkaart om me te waarschuwen dat hij mij zou telefoneren, iemand zo maar opbellen was een inbreuk op de privacy. Ook kon hij zich eindeloos uitputten in uitdrukkingen van dankbaarheid. Hij had geen auto en het is pas in zijn laatste jaren, toen hij mistroostig in zijn bureau zat omringd door boeken die hij niet meer kon lezen, dat ik hem heb gewezen op het bestaan van een transistor radio, met interessante programma’s. In dezelfde context stond zijn trots op zijn status als universiteitsprofessor. Toen hij in 1948 als gastprofessor werd geïnviteerd in Chicago, eiste de ambassade te Brussel zijn duimafdruk, nodig voor het visum. De geleerde man was beledigd en weigerde zich aan die vereiste te onderwerpen, die in zijn ogen iets met criminaliteit te maken had. Geen duimafdruk, geen visum! Het zij zo, zegde Ganshof, dan moet Chicago het maar zonder mij stellen. Gelukkig hebben zijn Amerikaanse collega’s het State Department ertoe gebracht voor hun Gentse collega een uitzondering te maken en “all ended well”.

In Ganshofs visie had eenieder zijn eigen taak en een vaste plaats op de sociale ladder: daar moest de hand aan gehouden worden. Op een maandagmorgen stapte de professor het leslokaal binnen, waar Marietje van Winter en

ikzelf klaar waren voor de studie van de capitularia van Karel de Grote, maar toen bleek het bord niet helemaal schoon te zijn. Er waren nog een paar letters overgebleven in de linkerbovenhoek: dit was onaanvaardbaar. Ik bood aan die ongepaste sporen uit te wissen, doch Ganshof had daar geen oren naar: “dat was mijn taak niet”. Ik werd verzocht de heer Hutsebaut, de amanuensis (hulpje) van de sectie geschiedenis, erbij te halen. Een vervelende opdracht, want Hutsebaut was op maandagmorgen altijd elders aan het telefoneren over de voetbal van de zondag. Ik kwam dus terug zonder hem en opnieuw werd mijn voorstel afgewezen om de zaak op te knappen. Ik moest de heer Van Lent halen, die de administratief secretaris was van de Faculteit en dus hoog op de sociale ladder stond. Toch was hij bereid ons uit de nood te helpen, waarvoor hij eindeloos werd bedankt, want “het was helemaal niet zijn taak”. Eindelijk kon de lectuur van de wetten van de *Pater Europae* (Vader van Europa) beginnen!

De Gentse mediëvist was zeer stipt en eiste ook stiptheid van anderen. Op zondagmorgen stond hij om 9 u. aan de poort van de Koninklijke Bibliotheek in Brussel en indien die enkele minuten te laat openging kon de directeur een protestbrief verwachten. Hetzelfde gold voor de Minister van Verkeerswezen wanneer de trein van Brussel naar Gent met vertraging was vertrokken of aangekomen.

Ganshof had zich als jongeman tot het protestantisme bekeerd en bleef zijn leven lang trouw aan dit geloof. Hij was verbonden aan de Faculté Protestante de Théologie te Brussel en zijn - tweetalige - uitvaart verliep volgens de protestantse liturgie.

De ironie wilde dat terwijl hij protestant was geworden, zijn echtgenote, die nochtans van Schotse herkomst was, overtuigd katholiek was. Het was zeer zelden dat ik in dat verband iets tussen de echtgenoten kon opvangen, maar toen hij in de hoofdkerk van Veurne naar een begrafenis ging noteerde Ganshof met afkeuring hoe de mensen oneerbiedig zaten te praten en te gichelen, waarop Mevr. Ganshof snedig antwoordde “het is omdat ze zich in de kerk thuis voelen”. Toen ik bij hen op bezoek was in de Jacob Jordaensstraat in Brussel, zag ik in de hall de *Libre Belgique* liggen, maar de professor maakte onmiddellijk duidelijk dat dit “de krant van zijn vrouw” was: zijn krant *Het Laatste Nieuws* lag iets verder ernaast. Ganshof was zeer gehecht aan Brugge, waar hij nog familiale zakelijke belangen had, en trots op zijn Brugse afstamming. Toen op het middeleeuws Seminarie een nieuw deel van de *Scriptores* van de *Monumenta Germaniae Historica* arriveerde, met in het Woord Vooraf een bedanking aan Ganshof’s adres, maakte hij zich boos omdat hij vermeld

stond als *Bruxellensis*: het moest *Brugensis* zijn en “ik ben geen Brusselaar, maar een Bruggeling” verklaarde hij ontstemd. Het was ook zijn wens te Brugge te worden begraven, maar door allerlei omstandigheden heeft hij toch zijn laatste rustplaats op een Brussels kerkhof gevonden.

Ganshof had geen hoge dunk van de wijsbegeerte. Hij sprak schamper over de filosofen die op de verdieping boven ons “zaten te mijmeren” en zag ze als “spinnen die de materie voor hun weefsels uit de eigen buik haalden”. Zijn grootste bête noire was de sociologie. Theoretische constructies en “wetten van de geschiedenis” waren aan hem niet besteed. Een historicus die zich op het sociologische pad begaf was reddeloos verloren. Zonder meer taboe was de School van de *Annales* die de evenementiële geschiedschrijving verwierp en een overkoepelende menswetenschap poogde te realiseren. Ik was het daarmee niet eens en zei hem dat ik bij mijn rechtshistorisch werk veel inspiratie had gevonden in Max Webers *Wirtschaft und Gesellschaft* en zijn *Rechtssoziologie*. Hij accepteerde het en gromde: “als het zo is, zal ik u boeken van dat soort, die ik van verscheidene kanten ontvang, doorgeven”. Dat deed hij dan ook, steeds met de woorden: “ik weet dat u dat interesseert”.

De Gentse mediëvist had verre *roots* in het Rijnland en sprak perfect Duits. In het interbellum reisde hij veel naar onze oosterburen, gaf er lezingen, nam deel aan congressen, publiceerde in de *Savigny-Zeitschrift für Rechtsgeschichte* en maakte veel vrienden in wat toen het mekka van de Europese mediëvistiek was. Op 30 januari 1933 verbleef hij toevallig in Berlijn en zag hij van op het balkon van zijn hotel de eindeloze optocht van toortsdragende bruinhemden defileren die de aanstelling van hun Führer tot regeringsleider vierden. In 1937 was hij in Göttingen bij de viering van 200 jaar Universiteit en had er een gesprek met Magda Goebbels, die graag in het Frans met hem converseerde omdat ze op een Brussels pensioonaat die taal had geleerd.

In de zomer van 1940 werd zijn collega uit Bonn, Franz Petri, cultureel attaché bij de Letterenfaculteit en zocht - in uniform van de Wehrmacht - Ganshof op om hem tot collaboratie over te halen: Europa ging onder Duitse leiding een grootse toekomst tegemoet. Ganshof bedankte voor de eer en legde Petri uit dat hij er niet aan dacht samen te werken met een regime dat zijn land, zonder enige rechtvaardiging, was binnengevallen en militair bezet hield. Petri begreep dit en insisterde niet (iets dergelijks was tijdens de Eerste Wereldoorlog gebeurd tussen Pirenne en Karl Lamprecht). In de zestiger jaren heb ik te Bonn, waar ik gastcolleges gaf, Petri nog ontmoet – en ook de oude Franz Steinbach - de twee pioniers van de historische geografie van het Rijnland.

Tijdens een diner met een goed glas wijn kon Ganshof soms amusante anekdotes kwijt. Hij kende een mooi staaltje van mondelinge overlevering. Zijn grootmoeder had al wandelend twee oude dames ontmoet die comfortabel leefden van een Oostenrijks pensioen. Ze hadden als kamermeisjes gewerkt in Schönbrunn waar ze met sterke hand – en knie – Maria Theresia moesten inrijgen: een gegeven uit de achttiende eeuw dat mij met twee tussenschakels in de twintigste eeuw werd medegegeeld.

Henri Pirenne was getuige geweest van een voorval in de bibliotheek van de Berlijnse universiteit. Een oude professor stond er luidop te praten en toen de zaalwachter, die nieuw was en hem niet kende, “Ruhe!” riep, antwoordde de geleerde man: “Ich bin Mommsen” en praatte verder (Theodor, 1817 -1903, geschiedkundige en Nobelprijswinnaar, was een Duits ‘monument’). Tijdens de Grote Oorlog werd Ganshof zeeziek op de vaart van Engeland naar Frankrijk, het werd zo erg dat hij vurig wenste dat een Duitse duikboot zijn schip zou torpederen en hem uit zijn lijden verlossen.

In 1919 was Ganshof aanwezig, als lid van de Belgische delegatie, bij de ondertekening van het verdrag van Versailles. Hij herinnerde zich een paar eigenaardige details. Clemenceau richtte zich tot de Duitse delegatie via een Franse kapitein uit de Elzas: “Faites entrer messieurs les plénipotentiaires allemands” en dan “Messieurs, êtes vous disposés à signer le traité? Traduisez”. “Sind Sie bereid den Vertrag zu unterzeichnen?” “Jawohl”, waarop Clemenceau, om te tonen dat hij geen woord Duits kende, antwoordde: “Traduisez!”, wat de kapitein inderdaad deed met een volmondige “Oui”.

Als jonge docent werd de Gentse mediëvist geïnviteerd om in Parijs te gaan dineren ten huize van Georges Espinas, een aristocratisch historicus, bewonderaar van Pirenne en hoge ambtenaar aan de Quai d’Orsay. Alles verliep vlekkeloos tot Espinas, tot Ganshofs ontzetting, plots zijn vrouw verweet: “Madame, vos petits pois ne sont pas bien cuits” – pijnlijke woorden aan het adres van een Franse huisvrouw. Toen Ganshof zijn gastheer achteraf vroeg waarom hij zijn eigen vrouw niet tutoyeerde, luidde het kordate antwoord: “Je ne tutoie que ma bonne et mon chien”.

Rond die tijd was Ganshof op reis in Zuid Frankrijk, waar een kerk met grafmonumenten werd bezocht. Toen de gids zei “hier ligt graaf Raymond IV van Toulouse”, verbeterde Ganshof hem: “Il s’agit de Raymond V”. De gids had zich inderdaad vergist en antwoordde “Vous en savez long, Monsieur”, waarop Ganshof repliceerde met “C’est mon métier, Monsieur, c’est mon métier”:

de beoefening van de Geschiedenis als een ambacht!

Ganshof had ook een hilarische anekdote over August Vermeylen, de eerste rector van de door het Belgische parlement vernederlandste universiteit Gent. De geleerde man kwam elke week met de trein van Brussel naar de Arteveldestad en ging zich in een hotel rechtover het Sint-Pietersstation omkleden om, in toga en baret, een taxi te nemen naar de Universiteit. Een kelner was geïntrigeerd door dat heerschap dat zich iedere week kwam omkleden in een opvallend zwart pluinje, tot er plots een licht bij hem opging en hij tot Vermeylen zegde: “Nu weet ik, meneer, wat uw beroep is, u bent een goochelaar”. Waarop Vermeylen geamuseerd antwoordde dat hij inderdaad met cijfers, begrotingen, benoemingen en koninklijke besluiten moest goochelen.

Ik eindig op een teleurstellende noot: Ganshof was toondoof. De enige muziek die hij, naar eigen zeggen, graag hoorde, was een draaiorgel op straat en hij beaamde volmondig de uitspraak van Leopold II over klassieke muziek: “C’est du bruit qui coûte cher”.

EGIED IDESBALD STRUBBE

Egied Strubbe (1987 - 1970) was, net als Ganshof, Bruggeling en zeer gehecht aan zijn stad en de Vlaamse geschiedenis, maar daar eindigde elke gelijkenis. Ganshof stamde uit de liberale haute bourgeoisie, Strubbe uit de katholieke middenstand: zijn vader was actief in de Katholieke Partij, op nationaal zowel als lokaal vlak: hij was één van de inrichters van de moderne haven van Zeebrugge. Ganshof liep school in het Brugse Atheneum en Strubbe in het Sint-Lodewijkcollege te Brugge en het Sint-Jozefcollege te Turnhout. Ganshof studeerde te Gent, waar hij zijn diploma in de Geschiedenis behaalde met Henri Pirenne als promotor. Strubbe studeerde te Leuven en behaalde helemaal geen diploma in de Geschiedenis. Door zelfstudie werd hij echter een vooraanstaand historicus, gespecialiseerd in de paleografie, de chronologie en de rechtsgeschiedenis. Als student tijdens de Eerste Wereldoorlog bracht hij zijn vakanties door met het kopiëren van oorkonden in het Brugse stadsarchief. Ganshof is al dadelijk in een universitaire carrière gestapt, maar zijn stadsgenoot is twintig jaar advocaat geweest vooraleer voltijds docent en hoogleraar te worden (na de Tweede Wereldoorlog is hij ook nog opgeroepen om als substituut-auditeur op te treden in het Brugse krijgsgerecht). Ganshof is, na een kort verblijf te Gent, in Brussel gaan wonen, terwijl Strubbe nooit zijn vaderstad heeft verlaten.

Strubbe heeft zich heel zijn leven ingezet voor wetenschappelijk onderzoek, met volumineuze boeken en ontelbare artikels tot gevolg. Hiervoor had hij rust en stilte nodig in zijn groot huis in de Sint-Gilliskerkstraat. Zijn hoofdbekommernis was dan ook zich af te schermen tegen de vele vragen om hulp, inlichtingen en lidmaatschappen die hij als bekende geleerde onderging. Die afscherming werd op allerlei manieren gerealiseerd.

Hij had, om te beginnen, geen telefoon: wanneer hij zelf – uitzonderlijk – iemand opbelde, legde hij stevast uit “ik telefoneer uit de centrale Post van Brugge”. In feite had hij wel een telefoon in huis, maar die stond op naam van zijn zwager E. Hosten en was slechts aan zeer weinige intimi bekend. Ook had hij de onhebbelijke gewoonte om zich niet aan afspraken te houden. Op de aangeduide plaats verscheen hij niet, en wie bij hem thuis een afspraak had werd stevast teleurgesteld door de meid die (na de heer des huizes te hebben geconsulteerd) de boodschap bracht “Meneer is niet thuis”. Men vertelt dat één van de onfortuinlijke bezoekers eventjes Strubbe zelf had gezien aan een raam en toen de meid hem met de beruchte woorden afscheepte, haar antwoordde: “Zeg aan Meneer dat hij de volgende keer zijn hoofd niet thuis mag laten”. Bekend was ook Strubbes houding tegenover de post, die hem alleen maar afleiding veroorzaakte. Gewone brieven gingen dadelijk ongeopend de scheurmand in. Telegrammen en expresbrieven kregen een plaats in de zak van zijn jas, tot ook zij het lot van de hele correspondentie ondergingen. De meeste zaken worden na verloop van tijd vanzelf opgelost, waarom er zich druk over maken” placht hij te zeggen. Soms overdreef hij wel, zoals toen een vriend die bij de Brugse fiscus werkt hem kwam waarschuwen: “Egied, als je niet dadelijk je achterstallige belastingen betaalt, komt de deurwaarder volgende week je inboedel aanslaan” (ook die akelige documenten waren in de scheurmand beland).

In 1967 kreeg ik in mijn bureau op de Blandijnberg bezoek van twee voornaamere heren. Ze kwamen uit Leiden en hadden een probleem: hun universiteit wenste Professor Strubbe te eren met een doctoraat honoris causa, maar alle brieven naar Strubbe waren onbeantwoord gebleven. Was hij voor lange tijd op reis of had hij enig principieel bezwaar? Ik heb de heren gerustgesteld, want mijn collega zou zeker opgetogen zijn met deze onderscheiding, maar de Leidse brieven hadden ongetwijfeld het droevige lot ondergaan van alle post voor Strubbe. De oplossing lag echter voor de hand: een brief geadresseerd, niet aan Professor maar aan Mevrouw Strubbe zou alles in orde brengen: Ida was een nauwgezette dame op wie men kon rekenen. En zo is gebeurd: op 8 februari 1968 heeft Strubbe te Leiden zijn bul ontvangen en heeft hij voor de

studenten een geestige tafelrede gehouden die uitbundig werd toegejuicht.

Om zijn rust veilig te stellen kon Strubbes vergeetachtigheid en – geveinsde of echte – verstrooidheid nuttig zijn. Ik had eens een namiddag met hem de prachtige handschriften van de Duinen-abdij in het Groot Seminarie te Brugge bestudeerd en hij vroeg me met hem te blijven dineren. Toen de meid kwam vragen wat er moest geserveerd worden, was het antwoord: “Vraag het aan Madam”. Maar “madam” was niet thuis, want zoals ze hem had gezegd, was ze bij een damesclub die priester-kazuifels naaiden voor missionarissen. Haar echtgenoot had dit vergeten en we genoten van een sardientje en een glas witte wijn.

Tijdens het Congres van canoniek recht te Brugge moest Strubbe een toelichting geven bij Brugse handschriften maar ik zag hem, met grote verbazing, in een taxi stappen om naar huis te rijden. Gelukkig hield zijn vriend kanunnik De Smedt hem bij het buitenrijden uit het Groot Seminarie tegen en verplichtte hem alsnog de geprogrammeerde toespraak te houden (“he was not amused”).

Als advocaat was hij vaak op het stadsarchief, eerder dan op de rechtbank. De rechters kenden hem en stuurden iemand om hem van achter zijn oorkonden weg te halen. Hij was dan soms zo verstrooid dat hij zich bij vergissing aansloot bij de besluiten van de advocaat van de tegenpartij. Het toppunt – of moet ik zeggen het dieptepunt – kwam met de uitstap naar Rijsel. Egied en Ida reden tijdens de korte jaren na de Tweede Wereldoorlog dat ze een auto hadden – in de namiddag naar de Noord-Franse metropool om koffie te drinken en in de Archives Départementales du Nord nota’s te nemen. Toen de geleerde man klaar was en ze samen op een terrasje zaten, dacht hij plots aan een significant detail, waarop hij “vlug” terug naar het Archief moest. Hij “zou niet lang weg zijn”. In feite was zijn document zo intrigerend dat hij dadelijk terug naar huis ging om het grondig te vergelijken met zijn eigen documentatie. Rond 19 u. kwam de meid de gewone vraag stellen over het avondeten, waarop ze het gewone antwoord kreeg: “Vraag het aan Madam”. “Maar meneer, ze is vanmiddag met u naar Rijsel gereden”. Dan realiseerde Strubbe zich dat zijn Ida nog steeds op het terras op hem zat te wachten. Hij is haar ijlings gaan halen en ze was noch verbaasd noch boos: ze was al meer gewoon.

Professor Strubbe hield van zijn vrijheid en zijn ongebondenheid. Tijd was voor hem even onbestaand als stiptheid. Zijn cursus over Oud-vaderlands

recht – voor Wilfried Roels en mezelf als enige toehoorders – kon lang over het officiële uur doorgaan, omdat we het interessant vonden. Het is me gebeurd dat voor de les over Instellingen, die om 10 u. moest beginnen, de lesgiver pas om tien voor twaalf is verschenen: al die tijd zagen we hem in het gebouw aan de overzijde rustig rondlopen en discussiëren. Het was wel ironisch dat juist voor de kenner van de historische chronologie de categorie “tijd” in het dagelijkse leven niet bestond.

Wanneer de geleerde man de hele dag in Gent bleef, had hij na de lunch rust nodig: zijn siësta in zijn bureau was sacrosanct en zijn personeel had verbod gekregen hem te storen. Soms heeft het voor problemen gezorgd, zoals die namiddag dat Strubbe absoluut aanwezig moest zijn bij een doctorale defensie. Toen hij niet opdaagde verloor de decaan, voorzitter van de examencommissie, zijn geduld. Niemand kon Strubbe vinden en of ik soms kon helpen? Ik heb dan voor één keer van de nood een deugd gemaakt en, indachtig het adagium *Necessitas non habet legem* (nood breekt wet), heb ik bevel gegeven het onmisbare jurylid wakker te maken en naar het auditorium te brengen. Dit is dan ook tot ieders opluchting gebeurd.

Geld was nog zo een categorie die voor hem niet bestond. Na zijn overlijden werd ik gecontacteerd door zijn uitgever. De auteur had jaren lang nagelaten de afrekeningen van zijn auteursrechten ondertekend terug te sturen, en wat moest er nu met al dat geld gebeuren? De desbetreffende documenten waren achteloos “de weg van alle briefwisseling gegaan” en ik kon de uitgever slechts verwijzen naar de notaris van de familie.

Strubbe kon zich zeer principieel opstellen en deinsde er niet voor terug alleen tegen al zijn collega’s een standpunt in te nemen. Zo was hij de enige tegenstemmer wanneer Maurits Gysseling zijn later beroemd geworden *Toponymisch Woordenboek* indiende als dissertatie. Volgens de Brugse geleerde was een woordenboek geen dissertatie en kon dat ook niet zijn.

Op de vraag hoe toegankelijk de rechtshistoricus was, moet ik een genuanceerd antwoord geven. Een gesprek met hem verliep constructief en minzaam want hij was een gevoelige en charmante mens. Het enige, maar eeuwige, probleem was hoe tot een gesprek te komen met iemand voor wie afspraken en tijd niet bestonden. Na herhaalde mislukkingen kwam het er toch van, en zo vriendelijk was de gesprekspartner dat niemand hem iets kwalijk kon nemen. Hij was nu eenmaal onvoorspelbaar en onberekenbaar.